ISSN 1993-0259 (Print). ISSN 2219-4649 (Online) **Economic Analysis, Volume 32. No. 2. 2022**
www. econa.org.ua

DOI: 10.35774/econa2022.02.194 **JEL classification: G23, M41**
UDC: 368.914

Алла ФАТЕНОК-ТКАЧУК
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна
E-mail: Fatenok-Tkachuk.Alla@vnu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0001-6200-4873

Дарина МЕЛЬНИК
Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна
E-mail: sonechkodasha15@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-8654-1021

СТАН СЕРЕДОВИЩА ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

Анотація

Предметом статті теоретичні та прикладні засади облікового супроводу пенсійного забезпечення в Україні.
Метою публікації є формування теоретико-методичних та прикладних аспектів облікового-податкового супроводу пенсійного забезпечення в Україні.
У процесі дослідження використовувались такі методи, як: систематизування та узагальнення, ретроспективний аналіз стану пенсійного забезпечення.
Розглянуто основні аспекти забезпечення пенсійного страхування в Україні. Актуалізовано питання сутнісних характеристик та структури пенсійної системи відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». Ідентифіковано основна проблематика сьогоднішнього стану пенсійного забезпечення, а саме: незбалансованість надходжень бюджету Пенсійного фонду з його видатками, що призводить до постійного дефіциту коштів в ньому; різке підвищення, в результаті пенсійної реформи 2011 року, пенсійного віку та трудового стажу; стрімке зростання співвідношення між громадянами працездатного та непрацездатного віку; досить великий відсоток сплати грошових внесків до пенсійного фонду; низький рівень пенсійних виплат, випадками менший від рівня прожиткового мінімуму; нерозвинута система недержавного пенсійного забезпечення та необізнаність громадян України з пенсійною ситемою. Наведено основні аспекти пенсійної реформи в Україні та виокремлено основні засади, що сприятимуть поліпшенню ситуації. До таких, зокрема, можна віднести такі, як: перерахунок пенсій з використанням сучасних показників зарплатної бази; посилення вимог до страхового стажу. Під час дослідження наукових праць виявлено види недержавних пенсійних фондів, доцільність та ефективність здійснення ними їхньої діяльності, систематизовано переваги створення підприємствами забезпечень майбутніх витрат та платежів. У статті досліджено особливості створення на підприємстві забезпечення пільгових пенсій, викладено основні аспекти обліку пенсійного забезпечення, оподаткування внесків до недержавних пенсійних фондів, узагальнено влив витрат, понесених при створенні забезпечення пенсійних виплат на розрахунок податку на прибуток.

Ключові слова: пенсійного страхування; забезпечення пенсійних виплат; загальнодержавне пенсійне страхування; недержавне пенсійне забезпечення; страховий стаж; соціальні внески.

Вступ

Головним напрямком соціального забезпечення в Україні, згідно із законом «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» є система пенсій. На жаль, наша пенсійна система потребує фундаментальних реформ. Стійкість фінансування пенсійного фонду досягає низьких рівнів. І у такій ситуації рятунком від старості у злиднях виступає додаткове пенсійне забезпечення громадян пенсійними фондами, які створюються

© Алла Фатенок-Ткачук, Дарина Мельник, 2022

Отримано: 30.04.2022 р. **Рекомендовано до друку:** 11.05.2022 р. **Опубліковано:** 19.05.2022 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати: Фатенок-Ткачук А., Мельник Д. Стан середовища облікового забезпечення пенсійного страхування. *Економічний аналіз*. 2022. Том 32. № 2. С. 194-202. DOI: 10.35774/econa2022.02.194

підприємствами, так званими корпоративними фондами. Така практика набуває дедалі більшого поширення, адже це сприятиме зменшенню плинності висококваліфікованих кадрів. А у випадку звільнення працівника підприємство матиме нагромаджену частину капіталу, яку воно зможе використати для власних потреб. До того ж такі підприємства матимуть пільги щодо нарахування та сплати податків. Але до сьогодні не завершеною є методологія облікового забезпечення процесу пенсійного страхування свого персоналу самими підприємствами та система оподаткування таких внесків.

Дослідженням проблем пенсійного забезпечення займалися низка українських та іноземних вчених. Зокрема, Є. В. Болотіна, Л. О. Бившева, О. В. Шубна, Г. М. Колесникова. У своїй статті [1, с. 162-169] науковці розглянули основні проблеми та недоліки пенсійної системи в Україні. Наталія Похил у своїй публікації [2, с. 234-238] дослідила напрями модернізації загальнообов'язкового державного пенсійного страхування і запропонувала шляхи зміни та покращення недержавного пенсійного забезпечення в Україні. Фінансування пенсійної системи досліджували І. Чугунов та О. Насібова. Вивченням проблем пенсійного забезпечення займалися також Б. Зайчук, Б. Надточій, А. Бабенко, В. Новиков, Л. Ткаченко, Е. Лібанова, Л. Баранник, В. Дем'янишин, О. Степанова, І. Корчинський та інші.

Не зважаючи на ґрунтовність зазначених досліджень залишаються питання у напрямку обліку та оподаткування забезпечення пенсійного страхування працівників.

Мета статті

Метою та завданням публікації є формування теоретико-методичних та прикладних аспектів облікового-податкового супроводу пенсійного забезпечення в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження

Важливою ознакою економічно розвинутої країни є ефективне функціонування системи соціального захисту населення, на яку покладено завдання щодо підвищення добробуту і рівня життя громадян. Складовою цієї системи є система пенсійного забезпечення або, як можна зустріти в інших джерелах, забезпечення пенсійного страхування. На сьогодні пенсійні виплати становлять основний дохід більш як чверті людей нашої країни.

Відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [3] забезпечення пенсійного страхування в Україні поділяється на три рівні (рис. 1).

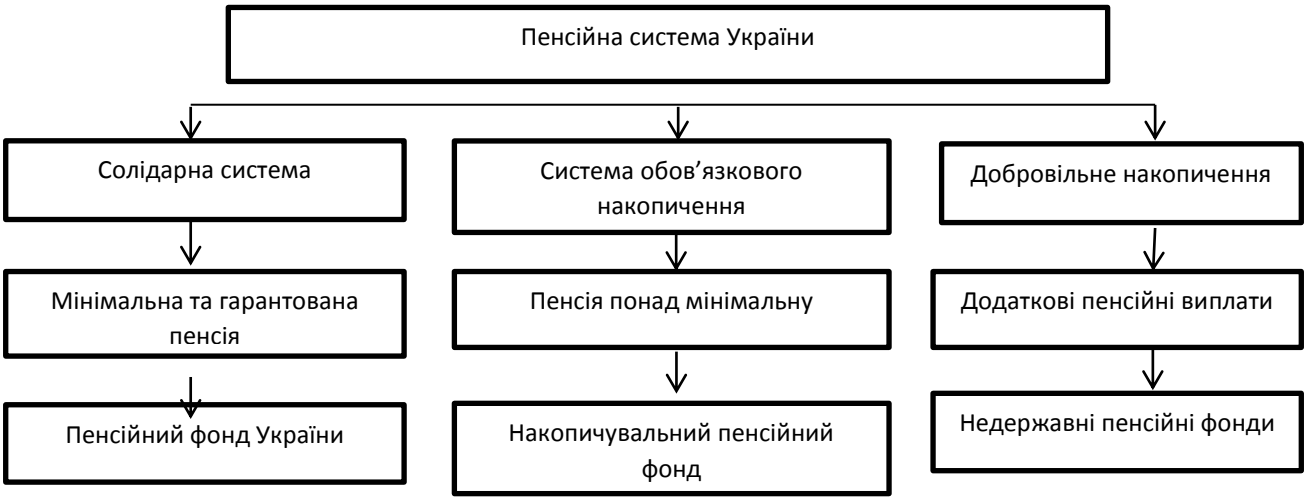

Рис. 1. Структура пенсійної системи України

І рівень – солідарна система страхування, яка ґрунтується на здійсненні виплат пенсій і надання соціальних послуг за рахунок коштів Пенсійного фонду. Він формується на основі страхових внесків громадян та/або роботодавців, а також за рахунок коштів державного бюджету і є гарантом захисту від бідності. Розмір пенсії залежить від вкладу учасників до Пенсійного фонду.

ІІ рівень – накопичувальна система пенсійного страхування, яка ґрунтується на засадах накопичення коштів застрахованими особами у Накопичувальному фонді або у відповідних недержавних пенсійних фондах. Формування системи ІІ рівня відбувається за рахунок страхових внесків громадян та/або роботодавців.

ІІІ рівень – система недержавного пенсійного забезпечення, що ґрунтується на добровільній участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання громадянами пенсійних виплат. Система ІІІ рівня формується на основі власних заощаджень громадян.

Разом І та ІІ рівень становлять загальнодержавне пенсійне страхування, а ІІ та ІІІ – накопичувальне пенсійне страхування.

Сьогодні в Україні працюють тільки перший і третій рівні, запровадження другого рівня пенсійної системи знову відтерміновують.

Станом на 01.01.2022 року загальна чисельність пенсіонерів склала 10 841 117 осіб, середній розмір пенсії склав 3 991,53 грн, а близько 50 % пенсіонерів отримують пенсію менше 3 000 грн. Ситуація із розміром пенсій виглядає так:

- до 2 000 грн – отримують 13,4 % пенсіонерів;
- від 2 001 до 3 000 грн – 35,6 %;
- від 3 001 до 4 000 грн – 21,2 %;
- від 4 001 до 5 000 грн – 9,7 %;
- від 5 001 до 10 000 грн – 15,4 %;
- понад 10 000 – 4,7 % [4].

Дивлячись на ці дані, ми бачимо, що значна частина людей отримують пенсійні виплати у розмірі, що нижчий від прожиткового мінімуму встановленого на 01.01.2022 р., а це 2481 грн.

Кошти у Пенсійному фонді України постійно перебувають у дефіциті. Це зумовлює значне фінансування пенсій ще й з державного бюджету, який не спроможний забезпечити необхідний для життя розмір пенсійних виплат. Внаслідок чого зростають борги Пенсійного фонду перед державним бюджетом. Державні позики на покриття касових розривів стали методом приховування дефіциту Пенсійного фонду та його додаткового дотування не лише за рахунок прямих асигнувань державного, а й місцевих бюджетів.

Основним джерелом надходжень до Пенсійного фонду в Україні є надходження від сплати єдиного соціального внеску (22 % від заробітної плати) і становить приблизно 85,6 % загальних надходжень. 15 березня 2022 року був прийнятий Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів щодо дії норм на період дії воєнного стану», який став доповненням до Закону № 2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування». Відповідно до пункту 9-19 Розділу VIII Закону № 2464-VI тимчасово, з 1 березня 2022 року до припинення або скасування воєнного стану в Україні та протягом 12 місяців після припинення або скасування воєнного стану, особи, які провадять незалежну професійну діяльність (у тому числі нотаріальну), мають право не нараховувати, не обчислювати та не сплачувати єдиний внесок за себе [5]. Ці зміни досить негативно вплинули на наповнення Пенсійного фонду коштами, яке вже й до цього було зменшене через закони, які приймалися під час пандемії коронавірусу.

Ще однією причиною дефіциту коштів можна вважати прискорену індексацію пенсій. Внаслідок її проведення значно зросли видатки Пенсійного фонду. Іншими словами, це кошти, які ПФ мусить витратити, але джерел фінансування для цього не має. Виникає касовий розрив, який вирішується шляхом надходження коштів з Єдиного казначейського рахунку. Це є досить негативне явище, яке потребує негайного вирішення.

Борги пенсійного фонду перед державою (єдиним казначейським рахунком) ми можемо простежити на рисунку 1.

На 1 січня 2021 року сума непогашених позик Пенсійного фонду за минулі роки сягнула 62 млрд грн.

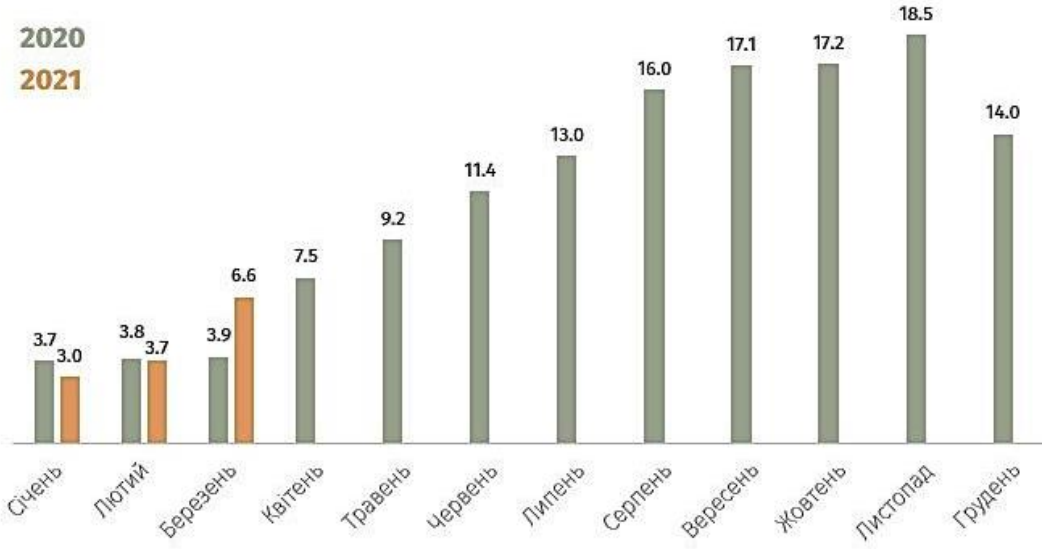

Рис. 1. Залишок непогашених позик з єдиним казначейським рахунком, накопичених підсумком, млрд грн

Джерело: [6].

Щоб оптимізувати ситуацію з забезпеченням пенсійного страхування, в Україні у 2017 році була розпочата пенсійна реформа. Пенсійна реформа 2017 передбачає: оновлення розмірів пенсій, які були призначені в минулих роках з урахуванням показника середньої заробітної плати за 2014, 2015, 2016 роки (3764,40 грн) та із застосуванням величини оцінки одного року страхового стажу у розмірі 1%. Акценти зроблено на здійснення перерахунку пенсій з використанням більш актуальних показників зарплатної бази (так зване осучаснення) та посилення вимог до страхового стажу. Осучаснення пенсій має компенсувати втрати пенсіонерів від тривалого замороження індексації пенсій та усунути розрив між новими й раніше призначеними пенсіями. Посилення вимог до страхового стажу має сприяти посиленню зв'язку між страховою участю та розміром пенсії, а також стимулювати легалізацію зайнятості та доходів. Ці два напрями стали основою для розроблення урядового проекту пенсійної реформи [7].

Згідно з чинним законодавством, щоб вийти на пенсію у 60, 63 та 65 років потрібно мати страховий стаж, який наведений у табл. 1.

Таблиця 1. Страховий стаж, необхідний для виходу на пенсію за віком

Рік виходу на пенсію	Вік та страховий стаж		
	60 років	63 роки	65 років
2022	29	19-29	15-19
2023	30	20-30	15-20
2024	31	21-31	15-21
2025	32	22-32	15-22
2026	33	23-33	15-23
2027	34	24-34	15-24
2028	35	25-35	15-25

Джерело: [8].

Слід зазначити, що до позитивних змін можна віднести те, що під час нарахування пенсії за віком до страхового стажу будуть зараховуватися ведення підприємницької діяльності із застосуванням спрощеної системи оподаткування та проходження військової служби [9, с. 1227]. Проте не буде зараховуватися навчання у вищих навчальних закладах на денній формі навчання у період 2004–2017 рр. включно; перебування у відпустці по догляді за дитиною до досягнення нею шести років з 2014 р. до моменту сплати страхових внесків для жінок, які перебувають у відпустці по догляду за дитиною до виповнення їй трьох років, а також перебування у відпустці у зв'язку із вагітністю та пологами з 2004 р. по 30 червня 2017 р.

Солідарна система пенсійного забезпечення не є перспективним напрямом розвитку пенсійної системи, але на сучасному етапі економічного розвитку наявність такої системи є необхідністю через потребу в соціальному забезпеченні теперішніх пенсіонерів.

Більш перспективним є впровадження в дію II та III рівнів, які становлять систему накопичувального пенсійного страхування. У разі застосування II рівня – системи обов'язкового накопичення, застрахована особа в разі досягнення пенсійного віку має право отримувати довічну пенсію або одноразову виплату за рахунок коштів Накопичувального фонду, які обліковуватимуться на її накопичувальному пенсійному рахунку.

Кошти Накопичувального фонду використовуються на: інвестування з метою отримання доходу на користь застрахованих осіб; оплату договорів страхування довічних пенсій або здійснення одноразових виплат; оплату послуг компаній з управління пенсійними активами Накопичувального фонду; оплату послуг виконавчої дирекції Пенсійного фонду, пов'язаних з адміністративним управлінням Накопичувальним фондом; оплату послуг радника (радників) з інвестиційних питань; оплату послуг зберігання коштів; оплату послуг із проведення планової аудиторської перевірки [10, с. 142].

Безперечно, ця система має більш сучасний вигляд. Вона слугує механізмом забезпечення безбідної старості і є надбавкою до базового розміру пенсії. Однак в Україні така система ще не функціонує. Не розроблено законодавчі акти, які б її регламентували. Відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [3], прийняття закону про спрямування частини страхових внесків до Накопичувального фонду здійснюється лише за умови економічного зростання країни протягом двох останніх років, а саме якщо в кожному з них валовий внутрішній продукт зростав не менше ніж на 2,0 % порівняно з попереднім роком.

У багатьох розвинених країнах світу пенсійне страхування здійснюється недержавними пенсійними фондами. У такому випадку розмір пенсійної виплати залежить лише від суми коштів, які накопичила особа на своєму індивідуальному рахунку.

Недержавне пенсійне страхування може здійснюватися недержавними пенсійними фондами, банківськими установами, страховими організаціями та навіть підприємствами.

Недержавний пенсійний фонд – це фінансова установа, метою діяльності якої є накопичення коштів на недержавну додаткову пенсію та здійснення пенсійних виплат учасникам фонду.

Існує кілька різновиді недержавних пенсійних фондів. Зокрема, відкритий, корпоративний, професійний пенсійні фонди та пенсійні накопичення.

Відкритий недержаний пенсійний фонд створюється будь-якими юридичними особами, за виключенням тих, фінансування яких здійснюється за рахунок державного або місцевих бюджетів. Учасниками відкритого фонду можуть бути будь-які фізичні особи.

Професійний недержаний пенсійний фонд можуть створювати об'єднання юридичних осіб-роботодавців, об'єднання фізичних осіб, включаючи професійні спілки, чи фізичні особи, пов'язані за родом їх професійної діяльності. Учасниками такого фонду можуть бути тільки фізичні особи, у яких ознаки їх професійної діяльності співпадають з ознаками, визначеними в статуті фонду [11].

Корпоративний недержавний пенсійний фонд створюється одним або кількома роботодавцями. Учасниками такого фонду

можуть бути фізичні особи, які перебувають чи коли-небудь перебували у трудових відносинах з роботодавцями-засновниками чи роботодавцями-платниками такого фонду.

Пенсійні накопичення учасників недержавного пенсійного фонду формуються за рахунок пенсійних внесків, які могли бути здійснені як самими учасниками такого пенсійного фонду, так і роботодавцями, членами сім'ї. Також може формуватися за рахунок інвестиційного доходу, отриманого від інвестування коштів. Збереження пенсійних накопичень та їх примноження за рахунок інвестиційного прибутку знаходиться в розпорядженні та під контролем фінансових установ, на які покладено виконання завдань з управління активами недержавного пенсійного фонду. Як наслідок, від результативності роботи таких установ залежить здатність фонду здійснювати пенсійні виплати. Недержавні, тобто приватні пенсійні фонди відповідно згідно із Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення» [12] є неприбутковими установами. Вони здійснюють свою діяльність виключно накопичуючи пенсійні внески учасників фонду і здійснюючи управління цими активами. Вони мають значні об'єми коштів в своєму розпорядженні і можуть вкладати їх у нерухомість, цінні папери такі, як акції, облігації. Здійснюючи інвестиції, пенсійні фонди не отримують прибуток а збільшують розміри вкладень своїх учасників.

Досить перспективним для роботодавця є пенсійне забезпечення громадян пенсійними фондами, які створюються підприємствами. Це сприятиме зменшенню плинності висококваліфікованих кадрів та такі підприємства матимуть пільги щодо нарахування та сплати податків. Корпоративний пенсійний фонд створюється на підставі рішення засновників та оформляється зазвичай протоколом установчих зборів або рішенням уповноваженого органу засновника. Особливості здійснення відрахувань оформляють відповідними наказами, а такі відносини між роботодавцем і підлеглим – пенсійними контрактами чи договорами.

Банківським установам не вигідно розвивати напрямок пенсійного забезпечення. Вони мають обмеження щодо заснування та ведення пенсійних рахунків. Вони можуть відкривати банківські депозитні вклади тільки в розмірі фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Внески, які здійснюються до недержавних пенсійних фондів не можуть перевищувати 15 % нарахованої працівникові зарплати та 2,5 мінімальних заробітних плат (станом на 01.01.2022 р. це 16250 грн. Якщо сума внеску задовольняє ці умови, то вона не підлягає оподаткуванню податком на доходи фізичних осіб. У випадку невиконання одної чи двох умов податок розраховуватиметься від суми, що перевищує менший обмежуючий показник. Сума таких внесків підлягають оподаткуванню податком на доходи фізичних осіб за ставкою 18 %. Військовий збір розраховується за ставкою 1,5 %, але від суми здійснених внесків за вирахуванням податків на доходи фізичних осіб. Щодо єдиного соціального внеску, то на такі операції він не нараховується та не сплачується.

Якщо роботодавець бере на себе обов'язок щодо перерахування таких внесків до недержавного пенсійного фонду, тоді така операція не вважатиметься об'єктом оподаткування податком на додану вартість.

Якщо працівник звільняється і порушено вимоги договору з такими фондами, то роботодавець повинен виконати наступні дії:

- збільшити фінансовий результат звітного періоду таких сплачених платежів;
- нарахувати пеню в розмірі 120 % облікової ставки Національного банку України, яка діяла на кінець звітного періоду, у якому розірваний договір.

Облік забезпечення майбутніх витрат і платежів здійснюють на пасивному рахунку IV класу рахунків 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів», а облік реалізації програми на додаткове пенсійне забезпечення – на рахунку 472 «Додаткове пенсійне забезпечення». За кредитом рахунку 472 «Додаткове пенсійне забезпечення» відображається нарахування додаткового пенсійного забезпечення, а за дебетом – його використання.

Рахунок 472 кореспондує по кредиту з дебетом рахунків 23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної

діяльності», 952 «Інші фінансові витрати» та 442 «Непокритий збиток». По дебету рахунок 472 кореспондує з кредитом рахунків 651 «За розрахунками із загальнообов'язкового державного соціального страхування» та 441 «Прибуток нерозподілений».

Суми додаткового пенсійного забезпечення включаються до:

- виробничої собівартості (Дт 23, 91);
- витрат адміністрації чи збуту, якщо діяльність працівника пов'язана з управлінням підприємством чи збутом продукції (Дт 92, 93).
- Сума виплат таких пенсій відображається проведенням Дт 472 Кт 651.

У разі, коли підприємство не здатне розрахувати забезпечення під виплату пільгових пенсій, то забезпечення створюватися не буде, а витрати на виплату пільгових пенсій та їх доставку обліковуватимуть на рахунку 949 «інші витрати операційної діяльності». У такому випадку складатимуть бухгалтерське проведення Дт 949 Кт 651.

Суми забезпечень під пільгові пенсії безпосередньо впливають на розмір прибутку, що оподатковується. Тому витрати на формування забезпечень пільгових пенсій включаються до витрат при розрахунку податку на прибуток.

Коригувальні різниці, які описані в пп. 139.1.1 і 149.1.2 Податкового кодексу України для забезпечення під виплату пенсій не застосовуються [13].

Облік пенсійних забезпечень на підприємстві відображено у табл. 2.

Таблиця 2. Облік пенсійного забезпечення

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Нараховано внесок на загальнообов'язкове державне пенсійне забезпечення	23, 91, 92, 93	651
2	Сплачено внесок на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування	651	311
3	Нараховане додаткове пенсійне забезпечення	23, 91, 92, 93	472
4	Використано забезпечення на виплату пільгових пенсій	472	651
5	Відображення дисконтування довгострокових пенсійних забезпечень	952	472
6	Відображено сукупний дохід щодо довгострокових пенсійних забезпечень	472	441
7	Відображено сукупний збиток щодо довгострокових пенсійних забезпечень	442	472
8	Нараховано пільгову пенсію без створення забезпечення майбутніх витрат і платежів	949	651
9	Віднесено на фінансовий результат витрати, пов'язані зі сплатою внесків до пенсійного фонду	791	23,91,92,93,94

Висновки

Забезпечення пенсійного страхування в Україні поділяється на три рівні: солідарна система, система обов'язкового та добровільного накопичення. Разом I та II рівень становлять загальнодержавне пенсійне страхування, а II та III – накопичувальне пенсійне страхування. На сьогодні в Україні діють лише перший та третій рівні, а запровадження другого рівня відтерміновують. Солідарна система має низку недоліків. Через зменшення надходжень та прискорену індексацію пенсій кошти у державному Пенсійному фонді перебувають у дефіциті. Щоб оптимізувати ситуацію з забезпеченням пенсійного страхування, в Україні у 2017 році була розпочата пенсійна реформа. Більш перспективним є впровадження в дію II та III рівнів, які становлять систему накопичувального пенсійного страхування. У разі застосування II рівня – системи обов'язкового накопичення, застрахована особа в разі досягнення

пенсійного віку має право отримувати довічну пенсію або одноразову виплату за рахунок коштів Накопичувального фонду, які обліковуватимуться на її накопичувальному пенсійному рахунку. У багатьох розвинених країнах світу пенсійне страхування здійснюється недержавними пенсійними фондами. У такому випадку розмір пенсійної виплати залежить лише від суми коштів, які накопичила особа на своєму індивідуальному рахунку. Недержавне пенсійне страхування здійснюється недержавними пенсійними фондами, банківськими установами, страховими організаціями та навіть підприємствами. Саме воно стає гарантом безбідної старості дня пенсіонерів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Болотіна Є. В., Шубна О. В., Бившева Л. О., Колесникова Г. М. Проблеми розвитку пенсійного забезпечення України в контексті соціального захисту. Економічний вісник Донбасу. 2021. № 1(63). С.162-169.
2. Похил Н. Шляхи модернізації загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та недержавного пенсійного забезпечення в Україні. Підприємництво, господарство і право.2018. № 12. С. 234-238.
3. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text.
4. Пенсійне забезпечення у 2022 році або як збільшити розмір майбутньої пенсії. URL: https://taslife.com.ua/blog/pensijne-zabezpechennya-u-2022-roczi-abo-yak-zbilshyty-rozmir-majbutnoyi-pensiyi.
5. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів щодо дії норм на період дії воєнного стану». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text.
6. Сайт Державної казначейської служби України. URL: https://mof.gov.ua/uk/state-treasury.
7. Ткаченко Л. Пенсійна система та пенсійна реформа в Україні. Friedrich ebert stiftung. 2018.
8. Який потрібно мати страховий стаж для виходу на пенсію за віком? URL: https://www.legalaid.gov.ua/publikatsiyi/yakyj-potribno-maty-strahovyj-stazh-dlya-vyhodu-na-pensiyu-za-vikom/.
9. Ставерська Т.О., Шевчук І.Л. Етапи пенсійної реформи в Україні. Економіка і суспільство. 2017. №13. С.1227.
10. Шепель І.В. Розвиток системи пенсійного забезпечення в Україні. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. 2018. Том 29 (68). № 6. С. 142.
11. Накопичувальна система пенсійного страхування. URL: https://v.gd/2ovAz7.
12. Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15.
13. Забезпечення під пільгові пенсії: хто створюює і в чому плюс. URL: https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2018/october/issue-80/article-39728.html.

REFERENCES

1. Bolotina, E. V., Shubna, O. V., Bivsheva, L. O., & Kolesnikova, G. M. (2021). Problemy rozvytku pensiynoho zabezpechennya Ukrayiny v konteksti sotsialnoho zakhystu [Problems of development of pension provision of Ukraine in the context of social protection] *Ekonomichnyy visnyk Donbasu – Economic Bulletin of Donbass*, 1, 63, 162-169. [in Ukrainian].
2. Pokhil, N. (2018). Hlyakhy modernizatsiyi zahalnoobovyazkovoho derzhavnoho pensiynoho strakhuvannya ta nederzhavnoho pensiynoho zabezpechennya v Ukrayini [Ways of modernization of compulsory state pension insurance and non-state pension provision in Ukraine]. *Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, economy and law,* 12, 234-238. [in Ukrainian].
3. Zakon Ukrayiny «Pro zahalnoobovyazkove derzhavne pensiyne strakhuvannya» [Law of Ukraine "On Compulsory State Pension Insurance"]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text. [in Ukrainian].
4. Pensiyne zabezpechennya u 2022 rotsi abo yak zbilshyty rozmir maybutnoyi pensiyi [Pension provision in 2022 or how to increase the size of future pensions]. Retrieved from: https://taslife.com.ua/blog/pensijne-zabezpechennya-u-2022-roczi-abo-yak-zbilshyty-rozmir-majbutnoyi-pensiyi. [in Ukrainian].

5. Zakon Ukrayiny «Pro vnesennya zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrayiny ta inshykh zakonodavchykh aktiv shchodo diyi norm na period diyi voyennoho stanu» [Law of Ukraine "On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Other Legislative Acts Concerning the Validity of Norms for the Period of Martial Law"]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text. [in Ukrainian].
6. Sayt Derzhavnoyi kaznacheyskoyi sluzhby Ukrayiny [Website of the State Treasury Service of Ukraine]. Retrieved from: https://mof.gov.ua/uk/state-treasury. [in Ukrainian].
7. Tkachenko, L. (2018). Pensiyna systema ta pensiyna reforma v Ukrayini [Pension system and pension reform in Ukraine]. Friedrich ebert stiftung. [in Ukrainian].
8. Yakyy potribno maty strakhovyy stazh dlya vykhodu na pensiyu za vikom? [Which insurance experience you need to have to retire by age?] Retrieved from: https://www.legalaid.gov.ua/publikatsiyi/yakyj-potribno-maty-strahovyj-stazh-dlya-vyhodu-na-pensiyu-za-vikom/. [in Ukrainian].
9. Staverskaya, T. O., Shevchuk, I. L. (2017). Etapy pensiynoyi reformy v Ukrayini [Stages of pension reform in Ukraine]. *Ekonomika i suspilstvo – Economy and society,* 13, 1227. [in Ukrainian].
10. Shepel, I. V. (2018). Rozvytok systemy pensiynoho zabezpechennya v Ukrayini [Development of the pension system in Ukraine]. *Bukhhalters'kyy oblik, analiz ta audyt – Accounting, analysis and audit*, 29 (68), 6, 142. [in Ukrainian].
11. Nakopychuvalna systema pensiynoho strakhuvannya [Accumulative pension insurance systems]. Retrieved from: https://v.gd/2ovAz7. [in Ukrainian].
12. Zakon Ukrayiny «Pro nederzhavne pensiyne zabezpechennya» [Law of Ukraine "On Non-State Pension Provision"]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15. [in Ukrainian].
13. Zabezpechennya pid pilhovi pensiyi: khto stvoryuyuye i v chomu plyus [Provision for preferential pensions: who creates and what is the plus]. Retrieved from: https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2018/october/issue-80/article-39728.html. [in Ukrainian].

Alla Fatenok-Tkachuk, PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of Accounting and Taxation Department, Lesya Ukrainka Volyn National University, Ukraine
Daryna Melnyk, Lesya Ukrainka Volyn National University, Ukraine

THE STATE OF THE PENSION INSURANCE ACCOUNTING PROVISION ENVIRONMENT

ABSTRACT
The subject of the article is theoretical and applied principles of accounting support of pension provision in Ukraine.
The purpose of the publication is the formation of theoretical and methodological and applied aspects of accounting and tax support of pensions in Ukraine.
In the course of the research such methods were used as: systematization and generalization, retrospective analysis of the state of pension provision.
The main aspects of providing pension insurance in Ukraine are considered. The issue of essential characteristics and structure of the pension system in accordance with the Law of Ukraine "On Compulsory State Pension Insurance" was updated. The main problems of the current state of pension provision have been identified, namely: imbalance of the Pension Fund budget revenues with its expenditures, which leads to a constant deficit of funds in it; a sharp increase, as a result of the 2011 pension reform, retirement age and length of service; rapid growth of the ratio between citizens of working and working age; a fairly high percentage of payment of cash contributions to the pension fund; low level of pension benefits, sometimes less than the subsistence level; underdeveloped system of private pension provision and ignorance of Ukrainian citizens with the pension system. The main aspects of pension reform in Ukraine are presented and the main principles that will help to improve the situation are highlighted. These include, in particular, such as: recalculation of pensions using modern indicators of the salary base; strengthening the requirements for insurance experience. The research of scientific works revealed the types of private pension funds, the expediency and efficiency of their activities, systematized the benefits of creating enterprises to ensure future costs and payments. The article examines the peculiarities of creating preferential pensions at the enterprise, outlines the main aspects of accounting for pensions, taxation of contributions to private pension funds, summarizes the impact of costs incurred in creating the provision of pension benefits for income tax.

Keywords: pension insurance; provision of pension benefits; national pension insurance; private pension provision; insurance experience; social contributions.
Cite as: Fatenok-Tkachuk, A., Melnyk, D. (2022). The state of the pension insurance accounting provision environment. *Economic analysis,* 32 (2), 194-202. DOI: 10.35774/econa2022.02.194